

drs. ir. A. Dreimuller
drs. A. van Hooren

restauratie

4

WVC verstevigt greep

Integratie monumentenzorg in stadsvernieuwing bemoeilijkt

Zijn of niet zijn, dat is de vraag, ook voor de monumentenzorg. We hebben al vaker op deze plaats gewezen op de belangrijke tijden die voor monumentenzorg zijn aangebroken.

1. Zoals het er nu naar uit ziet, worden de verkeerde keuzen gemaakt. De decentralisatie wordt effectief ondermijnd, en het ministerie van WVC verstevigt zijn greep op monumentenzorg. Enig perspectief voor een goed monumentenbeleid, waar velen op hebben gehoopt, dreigt verloren te gaan.

Erst maar een stukje geschiedenis. Begin 1983 kwamen de eerste reacties binnen op het voorlopig standpunt van de toenmalige minister De Boer. Naar aanleiding van die reacties heeft minister Brinkman besloten de voorlopige standpuntbepaling in heroverweging te nemen. Begin 1984 resulteerde dit in de „Nota over de Monumentenzorg”. Daarin wordt het doel van decentralisatie niet losgelaten, maar aangepast aan talrijke wensen, die in de monumentenwereld leefden, ten aanzien van decentralisatie. Tegelijk werd in de nota de motie De Vlies beantwoord, door een eerste aanzet te geven voor een meerjarenbeleid.

In de nota wordt ook het al enige jaren in de monumentenwereld circulerende idee van het Nationaal Restauratie Fonds (NRF) uitgewerkt. De eerste uitwerking van dat idee zijn we al tegengekomen in het rapport Van de Bunt. In het nieuwe subsidiesysteem dat de nota aankondigt zal in plaats van de huidige subsidie à fonds perdu van 60 %, een eenmalige subsidie van 30 % worden gegeven. De resterende 30 % kan de particulier die voor subsidie in aanmerking komt bijlenen uit het Nationaal Restauratie Fonds tegen een lage rente.

Het NRF zal in principe worden gevoed uit omgeleide subsidiestromen van WVC. Het NRF biedt daarnaast een voorfinancieringsfaciliteit aan. Het

geld daarvoor zal beschikbaar worden gesteld door een groep van institutionele beleggers, tegen een rente iets boven die op staatsleningen.

Uit het jaarverslag van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg over 1983 blijkt, dat er een merkwaardige situatie is ontstaan. Een aantal institutionele beleggers wenst in het NRF slechts met één overheid te maken te hebben: het Rijk. Aan die eis is reeds tegemoet gekomen. Het Rijk zal hierdoor een beslissende invloed blijven houden op de verdeling van de gelden op de rijksbegroting.

In het jaarverslag vinden we geen enkel argument voor dit standpunt van de beleggers. Je zou bijna denken dat de onderhandelaars van de rijksdienst zich zonder slag of stoot gewonnen hebben gegeven. Gezien het voortdurende verzet van de rijksdienst tegen al te ver gaande decentralisatie, is de eenvoudige berusting van de dienst wel een beetje verdacht. Het jaarverslag stelt: „Bovendien worden aldus talrijke bezwaren tegen het voorlopige standpunt weggenomen”. Die bezwaren golden vooral de decentralisatie. Uiteindelijk is een zodanige financieringsvorm kozen, dat een paar beleggers de tot dan toe redelijk openbaar en democratisch verlopen besluitvorming over decentralisatie konden doorkruisen.

Niet democratisch

De decentralisatie, die toch al

bepert was tot kleine monumenten van voornamelijk particuliere eigenaren van woonhuizen, krijgt nu nog minder ruimte, omdat de subsidiëring van die groep monumenten voor een deel over het NRF loopt. De financiering van alle monumenten is en blijft een centrale aangelegenheid. Los van het uiteindelijk effect op de decentralisatie, moet toch de wijze waarop deze beslissing is genomen worden bekritiseerd. Deze is noch openbaar, noch democratisch geweest. Zelfs op dit moment is nog niet bekend, welke beleggers meedoen aan het NRF, en door wie de eis van de centrale bemoeienis zo sterk is gesteld.

Door het stadsvernieuwingfonds is er sinds begin dit jaar bij de gemeenten een geringe ruimte voor een eigen monumentenbeleid. In de verdeelsleutel voor het fonds zijn immers criteria opgenomen die direct of indirect afhankelijk zijn van de leeftijd en het monumentale deel van de bebouwing. Voor wat de monumenten van vóór 1850 betreft, zal dit gemeentelijke beleid een aanvullend karakter hebben.

Renovatieproject Westerkade Amsterdam.

De bescherming van die gebouwen is immers al goed geregeld en er bestaan in het algemeen goede mogelijkheden om subsidies voor restauraties te krijgen.

De jongere voorraad, die een onbekend aantal potentiële monumenten herbergt, is echter nog een braakliggend terrein. (De inventarisatie stuit op talrijke problemen, waarbij vooral de technische problemen rond behoud en restauratie opvallen.) Omdat een centraal beschermingsbeleid maar langzaam van de grond komt, en vrijwel zeker slechts een gering aantal monumenten zal omvatten, is hier wellicht enige ruimte voor een eigen gemeentelijk beleid. Of een zodanig beleid daadwerkelijk van de grond komt, valt nog te bezien. Waar centrale subsidies potjes zijn die kunnen worden aangeboord door gemeenten, zijn dezelfde gelden in een stadsvernieuwingfonds ook te gebruiken op andere gebieden in de stadsvernieuwing.

In het eerste geval kan er extra geld worden gekregen, in het tweede geval kost het geld. In het eerste geval zal een gemeente een uitgave die extern kan worden gefinancierd willen zien toenemen, in het tweede zal men hierop juist willen bezuinigen. Dat wil niet zeggen, dat een gemeentelijk beleid voor (jonge) monumenten er niet komt. Maar het zal om meer dan één reden niet eenvoudig zijn.

Integratie

Bij de jonge monumenten doet zich ook een structureel probleem voor dat sterker is dan bij de oude monumenten. Jonge monumenten kunnen meer in het stadsbeeld geïntegreerd zijn,

Woonhuismonumenten aan de P.L. Takstraat in Amsterdam.

dat wil zeggen, alleen waarde bezitten als onderdeel van een geheel, van een ensemble. Bij renovaties komt dit aspect ook vaak om de hoek kijken. Waarom wordt er vaak zo duur gerenoveerd en niet gewoon gesloopt? Behalve sociale, en misschien economische, spelen ook opvattingen over schoonheid en behoudens-'waardigheid' een rol. Men kan zonder veel problemen de hoog-niveau renovatie van een wijk interpreteren als goedkope restauratie van jonge monumenten met een zo groot mogelijke aanpassing van de woningen aan de wensen van bewoners.

De procedure waarbij tot behoud, of beperkte verandering van de bestaande bebouwing wordt besloten in het kader van een renovatie, valt verre te verkiezen boven die van het huidige beschermingsbeleid van officiële monumenten. Dat in de praktijk dit alles niet volmaakt werkt en dat voor veel officiële monumenten een dergelijke procedure niet kan worden gevolgd, doet niet af aan de voorkeur die wij hebben voor deze gedecentraliseerde procedure.

Bij een renovatieproject leren bewoners en bedrijven omgaan met hun omgeving, en wordt een gebouw niet bevroren in de „oorspronkelijke” staat. Een centraal opgelegde bescherming is in dit soort gevallen niet nodig (maar onmisbaar in andere).

Als tussenvorm van restauratie en renovatie hebben we in het verleden al kunnen kennismaken met de restauraties van de zogenaamde „beeldbepalende panden”. Dit type restauratie is onder andere door de grotere rol van het ministerie van VROM meer bij het normale proces van stadsvernieuwing betrokken. We kunnen bij de jonge monumenten een soortgelijke ontwikkeling verwachten. Het ministerie van VROM zal zowel via de restauratie van beeldbepalende panden, de jonge monumenten en de renovatie van

architectuur-historisch interessante wijken steeds meer invloed krijgen op de monumentenzorg.

Met het feitelijke afspringen van de decentralisatie voorstellen in de monumentenzorg is een integratie van de monumentenzorg in de stadsvernieuwing, zoals die wordt uitgevoerd door VROM, ernstig bemoeilijkt. De kans is groot, dat dit zal leiden tot hernieuwde pogingen delen van de monumentenzorg onder te brengen bij VROM.

NCM-studiedag

Veel voortekens wijzen ook in die richting. Eén daarvan is de toegenomen interesse van de politiek in het onderwerp monumentenzorg. De Pree en Nypels, maar ook de VVD, hebben eind vorig jaar Brinkmans beleid fel bekritiseerd. Tiesing-Outsema (D'66) stelt onomwonden dat bij de uitwerking van het nieuwe monumentenbeleid het ministerie van VROM moet worden betrokken. En ook Brox laat zich niet onbetuigd. Hij wordt daarbij gehinderd door het regeer-akkoord waarin is overeengekomen dat gedurende de kabinetsperiode niet wordt gepraat over het onderbrengen van monumentenzorg bij het ministerie van VROM.

Toch heeft hij zich hierover in niet mis te verstane bewoordingen uitgelaten. Tijdens de door de Nationale Contactcommissie Monumentenbescherming op 28 maart jl. georganiseerde studiedag zei hij het volgende: „Zou deze zorg (monumentenzorg en stadsvernieuwing-AD/AvH) niet geïntegreerd zijn, dan zal dat ten koste gaan van de stadsvernieuwing of van de monumentenzorg. En misschien wel van allebei”.

Het zal duidelijk zijn dat monumentenzorg ondergebracht bij VROM zeker onderwerp zal zijn van een volgende kabinetsformatie. Als monumentenzorg dan iets in te brengen wil hebben zal ze daar nu over moeten nadenken en praten. Straks is het te laat.

HERKENT U DIT PROJEKT

In deze woningen van de stichting FOAC in Hilversum is isolerend glas geplaatst met het onderhoudsvrije Compri-Aluminium K-100 droogbeglazingssysteem.

Vul de bon in of bel 078 - 101200 voor meer informatie.

K-100

- rondom ventilerend
- sponningverhogend tot de vereiste 20 mm
- absoluut onderhoudsvrij
- getest door TNO volgens NEN 3661
- KOMO attest

compri-aluminium

Naam _____
 Naam bedrijf _____
 Adres _____
 Postcode _____
 Woonplaats _____
 Tel. _____

In een open enveloppe zonder postzegel opsturen naar Compri-Aluminium B.V., antwoordnummer 27, 3330 VB Zwijndrecht

Omcirkel 5185 op de inf.kaart